

בתי המשפט

008864/06 א		בית משפט השלום נתניה	
22/06/2008		תאריך:	
		בפני: כב' השופטת יעל קלוגמן	

בעניין:	חברת מנגינות בע"מ
התובעת	ע"י ב"כ עו"ד אבידן איריס
	נ ג ד
הנתבעת	חכמון אתי
	ע"י ב"כ עו"ד אורן-יוספסברג מיכל

פסק דין

1. התובעת, חב' מנגינות בע"מ, מנהלת מקום לאירועים. הנתבעת, גב' אתי חכמון, וחתנה המיועד דאז, מר חביב יסיאן, הזמינו אצל התובעת את אירוע נישואיהם, שנועד ליום 24.11.05. הסכם ההזמנה נחתם ביום 21.7.05. ביום 18.9.05 הודיעה הנתבעת, באמצעות ב"כ, לתובעת על ביטול ההזמנה. על פי תנאי ההסכם, ביטול האירוע פחות מ- 90 יום לפני מועדו מחייב בתשלום מלא. התובעת תבעה מהנתבעת מחצית סכום ההזמנה, בסך 33,600 ₪ (עם מר יסיאן הגיעה התובעת להסכמה ולפיה הסתפקה בסכום המקדמה ששילם, בסך 10,000 ₪).
2. הנתבעת טוענת כי הסיבה לביטול ההזמנה על ידה היתה, שמנהל התובעת הבטיח לה ולאביה כי למקום האירועים יש רישיון כחוק, אך הבטחה זו התבררה כמצג שווא, לאחר שבבדיקה בועדה המקומית לתכנון ולבניה "שרונים" הסתבר כי הבניה במקום בלתי חוקית, ואין לו רישיון עסק. התובעת טוענת כי הנתבעת או אביה מעולם לא ביקשו לראות את רישיון העסק, או כל מסמך אחר בדבר היותו של העסק פועל כחוק. לטענתה, אין מניעה חוקית לקיים אירועים במקום. התובעת טוענת כי הסיבה לביטול האירוע היתה פרידתם של בני הזוג, ולא העדר רישיון העסק.
3. מר משה דויד, ממנהלי התובעת, אישר בעדותו כי במועדים הרלבנטיים לא היה לתובעת רישיון עסק, ואף כיום אין לה רישיון כזה. לטענתו, יש היתר בניה למקום, ואף היתר לנהל שם אירועים, אך לא היה לו הסבר, מדוע לא צירף היתרים נטענים אלה לתצהירו. מר דויד חזר על טענת התובעת, כי הנתבעת ואביה מעולם לא שאלו אותו בעניין רישיון העסק ולא ביקשו לראות כל מסמכים בעניין זה. מר חביב יסיאן העיד מטעם התובעת. הוא מסר כי הגיע למקום האירועים של התובעת ביחד עם הנתבעת ואביה, וכי אבי הנתבעת נכח גם בעת חתימת הסכם ההזמנה. לדבריו, עניין רישיון העסק לא הועלה ולא דובר בו כלל, בפגישות עם דויד, והוא אף לא הועלה בינו לבין הנתבעת. יסיאן העיד כי לא ידע, שלתובעת אין רישיון עסק, וכי לו ידע זאת - היה נמנע מלהזמין את האירוע אצלה, "בשביל הביטחון של אורחי", כפי שאמר. יסיאן שלל בתוקף את הטענה, כאילו הקרע בינו לבין הנתבעת נוצר בשל סירובה לערוך את החתונה במקום ללא רישיון עסק, בעוד הוא ביקש לערוך אותה אצל התובעת. בתצהירו מסר כי הנישואים בוטלו בשל חיכוכים שנתגלעו בין בני הזוג, וכי זו היתה הסיבה היחידה לביטולם. גירסה זו נותרה איתנה ואף מצאה חיזוק בעדותה של הנתבעת.

4.

הנתבעת העידה כי הקרע בינה לבין חתנה, שהביא לביטול נישואיהם, נבע ממריבות יומיומיות מתישות. היא טענה, אמנם, כי מריבות אלה נבעו מהמחלוקת בשאלה: היכן לערוך את הנישואים, אך טענה זו אינה משכנעת, ממספר טעמים: ראשית, את הודעת הביטול שיגרה אל התובעת ב"כ הנתבעת, עו"ד ברורמן, ונכתב בה: **"מרשתי, הגב' אתי חכמון, ייפתה כוחי להודיעכם, כי תאלץ לבטל את אירוע החתונה אשר הוזמן אצלכם ליום 24.11.05"**.

אין בהודעת ב"כ הנתבעת כל הנמקה לביטול ההזמנה, וודאי שאין בה טענה כי הסיבה לכך היא העדר רישיון עסק. הנתבעת התבקשה להסביר את העדרה של טענה זו מהודעת באת-כוחה. היא השיבה: **"כי לא חשבנו שצריך את כל הדברים האלה. מאיפה אני אמורה לדעת?"** הנתבעת אף העידה כי היא עצמה לא מסרה לעו"ד ברורמן את הטעם שבשלו ביקשה לבטל את ההזמנה אצל התובעת. ב"כ התובעת עימתה את הנתבעת אף עם שיחה שהיא עצמה ניהלה עם הנתבעת, כאשר הנתבעת התקשרה למשרדה וביקשה שהתובעת תוותר על התשלום, בשל עוגמת הנפש שנגרמה לה מביטול הנישואים. ב"כ התובעת הציגה לנתבעת, כי באותה שיחה לא אמרה מילה בעניין רישיון העסק, וודאי לא ציינה את העדרו כסיבה לביטול ההזמנה. הנתבעת השיבה: **"מהסיבה שלא הייתי בחקירה. לא הרגשתי צורך להתגונן"** (בעמ' 9 לפר').

לשאלתי מדוע לא בדקה הנתבעת את עניין רישיון העסק לפני חתימת ההסכם, אם הוא היה כה חשוב בעיניה, ולנוכח חששה בשל סגירת גני אירועים רבים אותה עת, השיבה הנתבעת: **"לא בודקים את הדברים האלה לפני, את באופוריה של חתונה"** (בעמ' 10 לפר').

למותר לומר כי תשובות אלה, ואף הימנעותה של הנתבעת, לדבריה, למסור לבאת-כוחה את הסיבה לביטול ההזמנה - אינן מתיישבות עם טענתה של הנתבעת, כי העדר רישיון העסק הוא שהיה הטעם לביטול ההזמנה על ידה. ואמנם, בהמשך עדותה אישרה הנתבעת כי במעמד חתימת ההסכם לא הועלה כלל עניין רישיון העסק.

הנתבעת טענה כי החליטה לבטל את ההזמנה, כיוון שאותה עת הוצאו צווי סגירה רבים לגני אירועים באזור השרון, והיא חששה פן צו כזה ישבש את אירוע חתונתה. אולם לשאלה אם בבדיקות שערכו היא ואביה לגבי התובעת מצאו שהוצא כנגדה צו הריסה או צו הפסקת שימוש - השיבה הנתבעת בשלילה (בעמ' 10 לפר').

אבי הנתבעת, מר חכמון, העיד כי הוא שאל את מר דוידי אם יש לתובעת רישיונות עסק, והלה השיב בחיוב, אך דברים אלה אינם מתיישבים עם עדותה של הנתבעת עצמה ועם עדותו של יסיאן. כשעומת האב עם סתירה זו, לא היתה בפיו תשובה.

מר חכמון חזר על טענתו, כי הוא ביקש ממר דוידי, מספר פעמים, לראות את רישיון העסק ולא נענה. שאלתי את העד מדוע הניח לבתו ולחתנו המיועד לחתום על הסכם ההזמנה, מבלי שראה את רישיון העסק, אם לטענתו הדבר היה כה חשוב בעיניו. הוא השיב: **"כי זה היה מעמד חגיגי, ולא רציתי יותר מדי להטריד בעניין זה"** (בעמ' 13 לפר').

5.

לאחר ששמעתי את העדים, אני מעדיפה את גירסת התובעת, כי עניין רישיון העסק לא הועלה כלל בשיחות של מר דוידי עם הנתבעת, עם אביה ועם יסיאן, טרם חתימת הסכם ההזמנה.

הנתבעת חזרה בה, למעשה, בעדותה, מטענתה כאילו הנושא הועלה באותן שיחות, וכאילו הציג דוידי לפניו ולפני אביה מצג, שיש לתובעת רישיון עסק. אבי הנתבעת עמד, אמנם, על טענתו כי כך היה, אך לא שוכנעתי מכך, לנוכח העדויות האחרות, ובמיוחד - עדותה של הנתבעת עצמה, והעובדה כי ביקשה מבאת-כוחה דאז לשגר לתובעת את הודעת הביטול, מבלי שמסרה לבאת-כוחה מה הסיבה לביטול ההזמנה, ובאותה הודעה אמנם לא צויינה כל סיבה לכך.

ב"כ הנתבעת טוענת בסיכומיה כי מר דוידי שוחח עם יסיאן ועם אביו בפרסית, דבר שמעיד על קשר קודם ביניהם. דוידי ויסיאן הכחישו קשר כזה, אך בכל מקרה אין בעניין זה כדי להשליך על הגנתה של הנתבעת. טענתה וטענת אביה היתה, כי הם ביררו עם דוידי את עניין רישיון העסק, וכי הוא הציג לפניו מצג שווא, שלתובעת יש רישיון כזה. אין קשר בין טענה זו לבין שיחה בפרסית בין דוידי לבין יסיאן ואביו, ככל שהיתה כזאת.

אני מקבלת את טענתה העובדתית של התובעת, כי עניין רישיון העסק לא הועלה בשיחות בין הצדדים,

שקדמו לכריתת ההסכם. על כן אני דוחה את טענתה העובדתית של הנתבעת, כי התובעת, באמצעות דויד, הציגה לפניו מצג שווא מטעה, כאילו יש בידה היתר בניה או רישיון עסק לגבי מקום האירועים שלה. התרשמותי מעדויות הנתבעת ואביה היא, כי טרם חתימת ההסכם עם התובעת הם "עצמו עיניהם" בעניין קיומו או אי קיומו של רישיון העסק. הנתבעת היתה מודעת היטב למציאות של העדר רישיון עסק, לגבי גני אירועים רבים באזור השרון, אך נמנעה מלהעלות את עניין הרישיון לפני מר דויד ונמנעה מלהעמיד אותו כתנאי מפורש לקשירת ההסכם (זאת אישר אף אבי הנתבעת).

אני מקבלת את טענתה של ב"כ התובעת כי בהסתמכות על עילת ביטול של הטעיה ומצג שווא, לפי סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), התש"לג - 1973 (להלן: **חוק החוזים**), על הטוען כך להראות קשר סיבתי בין אי גילויה של העובדה, שהוא טוען לה, לבין הסכמתו להתקשר בהסכם (לעניין זה הסתמכה ב"כ התובעת על ע"א 1581/92 **ולנטין נ. ולנטין**, פ"ד מ"ט (3), 441).

בעניינינו, הנתבעת ואביה בחרו להימנע מבירור מפורש של עניין הרישיון - למרות שהיו מודעים לכך שלמקומות אירועים רבים באזור אין רישיון - וכתרו את ההסכם תוך עצימת עיניים בעניין זה (לשיטתו של האב - על מנת שלא לפגוע בחגיגות המעמד). לאחר שמיעת הראיות, מסקנתי היא כי הפרידה בין הנתבעת לבין חתנה אירעה בשל חיכוכים שנתגלעו ביניהם, וכי הזמנת החתונה בוטלה בשל פרידתם, ולא בשל מצג שווא מטעה, על ידי מר דויד, בדבר קיומו של רישיון עסק.

על כן אין הנתבעת יכולה להסתמך על סעיף 15 לחוק החוזים כעילה לביטול ההסכם. אין מחלוקת כי לתובעת לא היה רישיון עסק, אך היא צודקת בטענתה, כי עניין העדר הרישיון הועלה רק בכתב ההגנה של הנתבעת, על מנת להתנער מהתחייבותה הכספית כלפי התובעת, בהתאם להסכם ההזמנה.

6. בתום שמיעת הראיות העליתי מיוזמתי את שאלת ההשלכות על תוקף ההתקשרות, של העדר רישיון העסק, והוריתי כי ב"כ הצדדים ידונו בכך בסיכומיהם בכתב.

הכוונה: האם בשל העדר הרישיון בטל ההסכם מכוח סעיף 30 לחוק החוזים, אשר קובע כי "**חוזתו שכריתתו, תוכנו או מטרתו הם בלתי חוקיים, בלתי מוסריים או סותרים את תקנת הציבור - בטל**".

סעיף 31 לחוק החוזים קובע, בתנאים מסויימים, אפשרות של ביצוע חלקי של חוזה כזה, ותחולה, בשינויים המחוייבים, של הוראות הדין בעניין השבה לאחר ביטול חוזה.

ב"כ התובעת טוענת בסיכומיה כי שאלה זו היא בגדר הרחבת חזית, שלא היה מקום לעורר אותה ביוזמת ביהמ"ש, כיוון שלא הועלתה, בתור שכזו, בכתב ההגנה.

טענת ההגנה היתה כי הנתבעת זכאית לבטל את ההסכם, על פי הוראת סעיף 15 לחוק החוזים; היינו - בשל הטעיה ומצג שווא שהציגה לפניו התובעת, כי לעסק יש רישיון.

טענה זו מתבססת על טענה **עובדתית** בדבר הצגתו של אותו מצג שווא מטעה. על כן, לשיטתה של ב"כ התובעת, אם נדחית הטענה העובדתית שבבסיס ההסתמכות על סעיף 15 לחוק החוזים, אזי נשמט הבסיס מתחת להגנתה של הנתבעת, ויש לקבל את התביעה.

ב"כ התובעת טוענת כי לא היה מקום להעלות, ביוזמת ביהמ"ש, את השאלה: האם החוזה בטל בשל העדר הרישיונות הדרושים כחוק, גם אם התובעת לא הציגה לפני הנתבעת מצג שווא בעניין זה.

הטענה כי ביהמ"ש אינו רשאי לעורר מיוזמתו את שאלת חוקיות ההסכם, נדחתה על ידי ביהמ"ש העליון: "**אין בידי לקבל טענה זו. שאלת פסלותו של חוזה והמסקנות הנובעות מכך היא שאלה אשר בית המשפט רשאי להעלותה מיוזמתו. לא יעלה על הדעת, שבית המשפט מחוייב לתת תוקף להסכם, אשר לדעתו הינו בלתי חוקי, או שביצעו נוגד את תקנת הציבור**" (ע"א 581/89 **אדרי נ. רוזנברג**, פ"ד מ"ו (5), 679, בעמ' 683; להלן: עניין **אדרי**).

בעניין **אדרי** היה מדובר בהסכם שותפות להקמת מרפאת שיניים, בין רופא שיניים לבין מי שלא היתה רופאת שיניים, דבר שמהווה עבירת משמעת (ולא עבירה פלילית), על פי סעיף 46 לפקודת רופאי השיניים [נוסח חדש], התשל"ט - 1979.

שני הצדדים נמנעו מלהעלות את שאלת חוקיות ההסכם, כל אחד מטעמיו שלו, אך ביהמ"ש העלה אותה מיוזמתו ופסק כי ההסכם בטל, על פי הוראת סעיף 30 לחוק החוזים, בהיותו פסול ונוגד את תקנת הציבור. כאמור, ביהמ"ש העליון אישר פסיקה זו ודחה את טענת ב"כ המערערת, כי ביהמ"ש קמא לא היה רשאי לעורר שאלה זו מיוזמתו.

בדומה, בפסק דין שב"כ הנתבעת מסתמכת עליו: א 8421/99 **עמיצור ביצוע משימות בע"מ נ. הייאת רג'נסי ... בע"מ ואח'** (בימ"ש השלום בבאר-שבע) הלך סגן הנשיא, כבי' השופט **אברהם**, בעקבות הלכה זו ופסק בטלות של חוזה להעסקת עובדים זרים, אשר התובעת כרתה עם חלק מהנתבעים, תוך שהסתירה מהמלון (הנתבע 1) כי אין לה רישיון להעסיק עובדים זרים, וזאת בניגוד לחוק עובדים זרים (העסקה שלא כדין), התשנ"א - 1991.

על כן אני דוחה את טענת ב"כ התובעת, כי ביהמ"ש לא היה רשאי לעורר מיוזמתו את עניין אי החוקיות שבהעדר הרישיון אצל התובעת.

.7

זאת ועוד, התובעת עצמה לא התעלמה מעניין העדר הרישיון, כשלעצמו, למרות שבכתב ההגנה הוא נטען רק בהקשר של הטעייה ומצג שווא (סעיף 15 לחוק החוזים), ולא בהקשר של בטלות מחמת אי-חוקיות (סעיף 30 לחוק החוזים).

כך, בסעיף 13 של תצהיר העדות הראשית של מר דויד, מנהל התובעת, נאמר: **"יצויין כי אין כל מניעה חוקית ומשפטית לערוך אירוע בגן אירועים "מנגינות"."**

בחקירתו הנגדית נשאל דויד אם יש "כיסוי" להצהרה זו, והשיב: **"עו"ד שריפי מייצג אותנו בנושא רישיונות העסק. יש לי, דרך עו"ד שריפי, מידי שנה, מסמך שאני רשאי לנהל את העסק במקום ולקיים אירועים" (בעמ' 3 לפר').** מר דויד טען כי יש אף היתר בניה למבנה, שבו מתקיימים האירועים, אך לא היה לו הסבר: מדוע לא צירף לתצהירו את היתר הבניה או את ההיתר הזמני-השנתי, שטען לקיומם.

בהמשך עדותו אמר מר דויד כי יש לעסק אישורים של מכבי האש, המשטרה, המועצה המקומית, וכי **"הכל מסודר"**; אולם **"נושא רישיון העסק תלוי בהמון דברים בקשר להשבחת הקרקע. זה נמצא בביהמ"ש המחוזי. מטפל בזה אדריכל גבי טטרו"** (בעמ' 5 לפר'). אולם "השורה התחתונה" היא: **"רישיון עסק אין עד היום, גם לא היה אז"** (בעמ' 3 לפר').

ב"כ התובעת טוענת כי משלא הועלה בכתב ההגנה עניין העדר רישיון העסק, כעילה עצמאית לבטלות ההסכם, לא נדון העניין במסגרת דיון ההוכחות ולא הונחה לפני ביהמ"ש **תשתית עובדתית מספקת**, בכל הנוגע לרישיון העסק של התובעת, באופן שיאפשר קביעה כי ההסכם נפגם באי-חוקיות, שבאה בגדר סעיף 30 לחוק החוזים.

לעניין זה טענה ב"כ התובעת בסיכומיה כי המציאות היא, שעסקים רבים מאד פועלים, בפועל, במשך שנים רבות ללא רישיון עסק, בשל קשיים בירוקרטיים, שאינם בעטיים של בעלי העסקים. מציאות זו קיימת גם לגבי גני אירועים באזור השרון, והיא היתה ידועה ומוכרת לנתבעת.

ב"כ התובעת הסתמכה על מספר פסקי דין שמצביעים על כך, שלעיתים מתעוררות, בקשר למתן רישיון עסק, בעיות שונות, שבקשר אליהן מתנהלים הליכים ממושכים בין בעל העסק לבין הרשויות, ולבסוף נמצא אי-מתן הרישיון בלתי מוצדק.

כך, בבג"צ 122/54 **אקסל ואח' נ. ראש העיר נתניה** (פ"ד ח', 1524) עשה בג"צ את הצו על תנאי מוחלט והורה לעירייה ליתן לעותר רישיון עסק, לאחר שקבע כי סירובה המתמשך לעשות כן, מטעמים של רצון למנוע מכירת בשר חזיר, אינו מעוגן בדין. בין היתר אמר ביהמ"ש כי מדובר ב"בעיה כללית וארצית" אשר **"פתרונה נתון לסמכותו הייחודית של המחוקק הארצי"** (שם, בעמ' 1531); אלא אם המחוקק הארצי העניק סמכות בעניין זה לרשות המקומית. עוד דחה בג"צ את טענת העירייה כי העותר אינו זכאי לסעד מביהמ"ש הגבוה לצדק, כיוון שהפעיל את עסקו ללא רישיון, ומבלי להמתין לו.

בדומה, גם ב-בג"צ 279/69 **מילר ואח' נ. עיריית הרצליה** (פ"ד כ"ד (1), 37) עשה בג"צ את הצו על תנאי מוחלט והורה לעירייה ליתן לעותרים רישיון לתחנת מוניות, לאחר שמצא כי אי עמידתם של העותרים בתנאי מסויים לא היתה בעטיים, אלא בשל עמדתו של המפקח על התעבורה, וכי מניעת רישיון העסק מהם היתה שלא כדין.

ב"כ התובעת מסתמכת גם על פסקי דין במשפטים פליליים, שבהם ניתנו לנאשמים אורכות להשיג את הרישיון הדרוש, ובינתיים אופשר להם להמשיך להפעיל את עסקם ללא הרישיון.

טיעונה של ב"כ התובעת הוא כי משלא הועמד, בכתב ההגנה, הנידון של אי חוקיות ההסכם, בשל העדר

רישיון עסק, כשלעצמו, ובמנותק מטענת מצג השווא "האקטיבי" מצד התובעת - אזי לא נתברר נידון זה בדיון ההוכחות. לו היה עומד נידון זה לברור, היתה ניתנת לתובעת ההזדמנות לפרוש את החומר העובדתי הרלבנטי ולהראות כי עיכוב מתן רישיון העסק אינו בעטייה, אלא בשל נסיבות שאינן תלויות בה, ואולי כאלה שקשורות ב"בעיה כללית".

ב"כ התובעת מציינת עוד לעניין זה כי גם הנתבעת אישרה בעדותה, שגם לאחר שטרחה ובדקה אצל הרשויות שציינה בעדותה, היא לא מצאה כי הוצא כנגד התובעת צו לסגירת העסק או להריסת המבנה. במילים אחרות, הטענה היא כי לא ניתנה לתובעת ההזדמנות להראות, תוך הבאת ראיות, כי במקרה שלה עיכוב מתן הרישיון דומה למקרים שבפסיקה, בתחום המשפט המינהלי, אשר בהם פסק ביהמ"ש כי מניעת רישיון העסק לא היתה מוצדקת.

משמעותה של טענה זו היא כי לו ניתנה לתובעת ההזדמנות להוכיח עניין זה, אזי לא היה מקום לפסוק שההסכם בטל מחמת אי חוקיות, בהתאם לסעיף 30 לחוק החוזים.

8. איני מקבלת טענה זו. כאמור, התובעת בחרה לכלול בתצהירה הצהרה חד משמעית לעניין החוקיות של עריכת האירוע, שהוזמן על ידי הנתבעת, והצהירה כי לא היתה כל מניעה חוקית או משפטית לעריכתו (סעיף 13 לתצהירו של מר דויד).
ה"כיסוי" שנתן מר דויד, בעדותו, להצהרה זו הוא קיומו של היתר שמתחדש מידי שנה, ואשר לדבריו היה בר תוקף לגבי מועד האירוע שהוזמן.

התובעת בחרה, איפוא, ליתן מענה, לגוף העניין, לטענת העדר הרישיון, גם כשהיא עומדת לבדה וללא קשר לטענת מצג השווא וההטעייה. מענה זה הוא על ידי טענה עובדתית, שהוצהרה בתצהירו של מר דויד והוסברה בעדותו, והיא: כי למרות העדר רישיון עסק, היה לתובעת, במועד הרלבנטי, **היתר כדין לקיום האירוע** (בדמות היתר זמני), ועל כן יש לדחות את הטענה כאילו התובעת כרתה עם הנתבעת הסכם בלתי חוקי, לגבי עריכת האירוע.

על מנת להוכיח קיומו של היתר זמני כזה לא היה צורך בפריסת כל השתלשלות הדברים, בעניין רישיון העסק של התובעת, אלא די היה בהמצאתו של אותו היתר זמני, על מנת לשמוט את הקרקע מתחת לטענה, כי התובעת כרתה הסכם שנפגם באי חוקיות.

דויד אמר כי הוא "יכול לצרף" היתר זמני זה, מבלי להסביר מדוע לא עשה כן.

לו הומצא היתר זמני כזה (בדמות היתר זמני לשימוש חורג או היתר זמני אחר), נראה כי היה בכך מענה מכריע כנגד טענת הנתבעת בדבר העדר רישיון כדין, לצורך קיום אירוע החתונה.

ב"כ התובעת הסתמכה על פסקי הדין שצויינו לעיל, ואף צרפה לסיכומיה חלק מדו"ח של ועדה, בראשות כב' הנשיא זיילר, שמונתה על ידי נשיא ביהמ"ש העליון בשנת 2001 לבחינת דיני התכנון והבניה והקשיים הביורוקרטיים שהם מעוררים; כל זאת - על מנת להראות כי אין די בעצם העובדה, שלא היה לתובעת רישיון עסק, על מנת לקבוע שההסכם היה נגוע באי חוקיות.

אולם משהצהירה התובעת בתצהירה, בריש גלי ואופן חד משמעי, כי לא היתה כל מניעה חוקית לקיום האירוע; ומשהעיד מר דויד כי הדברים מבוססים על היתר זמני, שהתובעת קיבלה מידי שנה, וכי היה לה היתר כזה גם לגבי מועד האירוע - אזי כל שהתובעת היתה צריכה להמציא הוא אותו היתר זמני, ובכך היתה מראה כי נכון למועד הרלבנטי, אמנם לא היתה מניעה חוקית לקיים את האירוע. לו היה היתר כזה בנמצא - חזקה על ב"כ התובעת כי היתה מצרפת אותו לסיכומיה (למרות שמלכתחילה מצופה היה שתצרף אותו לתצהירו של דויד, לנוכח ההצהרה שבסעיף 13 של התצהיר), ולא היה צורך ביותר מכך. כאשר מחד, הצהיר מנהל התובעת במפורש כי לא היתה מניעה חוקית לקיום האירוע, והעיד על קיומו של היתר זמני; אך מאידך - היתר נטען כזה לא צורף לתצהיר מטעם התובעת ואף לא לסיכומיה - אין התובעת יכולה להישמע בטענה כי נמנעה ממנה ההזדמנות להראות שהאמור בסעיף 13 לתצהירה נכון, היינו: כי לא היתה מניעה חוקית לקיום האירוע במועד שהוזמן.

9. ניהול עסק ללא רישיון, כאשר רישיון כזה נדרש על פי הדין, הוא על פניו עבירה. התובעת לא הוכיחה את טענתה כי במועד הרלבנטי היה לה היתר זמני לקיים אירועים בעסקה.

סעיף 27 (ב) לחוק החוזים קובע: "חווה שהיה טעון הסכמת אדם שלישי או רישיון על פי חיקוק, חזקה שקבלת ההסכמה או הרישיון הוא תנאי מתלה".

סעיף 29 לחוק החוזים קובע כי אם לא נתקיים התנאי המתלה - החוזה בטל.

ב"כ הנתבעת טוענת כי במקרה דנן חלה החזקה שבסעיף 27 (ב) לחוק החוזים. תוצאת הבטלות של החוזה היא גם בשל אי התקיימות התנאי המתלה וגם בשל אי חוקיות, לפי סעיף 30 לחוק החוזים, כיוון שאותו תנאי מתלה שלא נתקיים הוא רישיון שנדרש על פי החוק.

במילים אחרות: גם אם תידחה טענת הנתבעת, כי היתה תרמית והטעייה "אקטיבית" מצד התובעת, בכך שמר דוירי אמר לה במפורש, שיש רישיון לעסק - עדיין זכאית הנתבעת לבטל את החוזה, בשל תחולתה של החזקה על פי סעיף 27 (ב), על השלכותיה (קרי: תחולת ההוראות שבסעיפים 29 ו-30 לחוק החוזים). החזקה האמורה, שהמחוקק ראה לקבוע לגבי קיומו של רישיון כדון, ממחישה את המשקל שניתן בחוק החוזים לקיום הוראות החוק בעניין הצורך ברישיון. לנוכח קביעת חזקה זו בחוק, ניתן לומר כי העדרו של רישיון כדון עשוי להכניס את החוזה, על פני הדברים, לגדרה של הבטלות על פי סעיף 30 לחוק החוזים.

ב"כ הנתבעת הגישה אסופה של פסקי דין, שבהם נפסל החוזה על פי סעיף 30 לחוק החוזים. בין פסקי הדין הללו אחדים שבהם נפסל החוזה, גם כאשר העבירה לכאורה שבכריתת ההסכם היתה רק בגדר עבירת משמעת או עבירה בתחום האתיקה המקצועית. כך, בעניין **אדרי** שנזכר לעיל; וכן - ע"א 6181/93 **סולמונוב ואח'** נ. **שרבני ואח'** (פ"ד נ"ב (2), 289).

שם בוטלה הוראה בהסכם, שבה נקבע פיצוי לעורכי דין, בשל אי מסירת עניין מסויים לטיפולם. ביהמ"ש פסק כי הוראה זו אינה לגיטימית, וזו היתה אחת הסיבות לביטולה. ביהמ"ש ביסס קביעה זו על קיומו של **תנאי מכללא**, ביחסים שבין עורך דין לבין לקוח, שמאפשר ללקוח לנתק את הקשר עם עורך הדין, ותנאי מכללא זה עומד בניגוד להוראת ההסכם, שבה נקבע הפיצוי בגין אי מסירת עניין מסויים לטיפולם של עורכי הדין המערערים.

ב"כ הנתבעת טוענת כי אם פגם או עבירה אתית מביאים את ההסכם (או תנייה מתוכו) בגדר סעיף 30 לחוק החוזים - מקל וחומר שהעדר הרישיון מצדיק לקבוע שהחוזה בטל מכוח סעיף זה.

ואמנם, יש דוגמאות בפסיקה כי כאשר נדרש רישיון על פי דין, אזי קיומו מהווה תנאי מכללא, שהוא תנאי מתלה בחוזה. בספרם של פרופ. **פרידמן** ופרופ. **כהן**: **חוזים**; חלק ג' (להלן: **פרידמן-כהן**) מובאות מספר דוגמאות. כך, קבלן שמוכר דירה מוחזק כמי שהתחייב כי יש לדירה היתר בנייה כחוק, וכי הבנייה בוצעה בהתאם לתנאי ההיתר, גם אם הדבר לא צויין בהסכם. הוא הדין בספק, כאשר דרוש רישיון או היתר לייבוא הסחורה או לייצורה. הספק מוחזק כמי שהתחייב לקיומו של ההיתר או הרישיון הדרוש (**פרידמן-כהן**, בעמ' 47 - 48).

העדרו של רישיון או אישור שנדרש על פי דין, עשוי להפוך את ההסכם לבלתי חוקי ובטל, על פי סעיף 30 לחוק החוזים.

כך, ב- ע"א 07086504 **מועצה אזורית חבל מודיעין נ. רוזנבלום** (ביהמ"ש המחוזי בפתח תקווה) פסק ביהמ"ש כי חוזה בין עורך דין לבין רשות מקומית, שלא נעשה בהתאם לתנאים שבסעיף 203 לפקודת העיריות - הוא חוזה בלתי חוקי, כמשמעותו בסעיף 30 לחוק החוזים. על פי סעיף 203 לפקודת העיריות נדרש כי החוזה ייחתם בידי ראש העיר והגזבר ובחותמת העירייה. כך, אף בספרם של **פרידמן-כהן**, בפרק שדן בחוזה פסול, מציין הכותב, פרופ. **ע. גרוסקופף**, כי התקשרות של רשות ציבורית, ללא אישור של רשות מפקחת, שנדרש על פי הדין, או ללא מכרז, הופכת את ההתקשרות להסכם פסול בכריתתו.

דוגמה נוספת: ע"א 10782/03 **אגרוסקו בע"מ נ. בית אריזה אביב לפרחים בע"מ ואח'.** שם נפסק, בין היתר, כי בהיות תוקפו של החוזה מותנה באישור הממשלה, קמה החזקה שלפי סעיף 27 (ב) לחוק החוזים, בדבר היות התנאי תנאי מתלה. משלא התקיים התנאי המתלה, החוזה בטל, לפי הוראת סעיף 29 לחוק החוזים. כיוון שללא אישור הממשלה ביצוע החוזה אף נוגד את החוק - אזי יש לראותו כבטל גם לפי סעיף 30 לחוק החוזים, וביהמ"ש לא מצא כי היה מקום להעניק למערערת סעד לפי סעיף 31 לחוק החוזים.

בדומה, נפסק ב- ע"א 195/84 **עיריית נהרייה נ. יטח** (פ"ד מ' (3), 266) כי היותו של הקבלן רשום בפנקס הקבלנים היה תנאי מתלה בחוזה שלו עם העירייה, ומשלא קויים, החוזה נוגד את החוק ואת תקנת הציבור ובטל, מכוח סעיף 30 לחוק החוזים.

אף ב- ע"א 65/85 **עיריית נתניה נ. נצ"ב נתניה בע"מ ואח'** (פ"ד מ' (3), 29) פסק ביהמ"ש כי העדר אישור של שר הפנים לעסקה, שהיא במהותה עסקת מכר מקרקעין על ידי העירייה - הופך את העסקה לנגועה באי-חוקיות ולבטלה, על פי סעיף 30 לחוק החוזים. ביהמ"ש מצייין כי הדרישה לגבי אישור שר הפנים מטרתה ליצור מערכת בקרה לגבי העסקה שקשר הגוף הציבורי ולגבי השימוש בכספי הציבור. ניתן ללמוד מכך אנלוגיה לענייננו, כיוון שאף התכלית של חוק רישוי עסקים, ושל דיני התכנון והבנייה, היא להפעיל מערכת של בקרה, לטובת הציבור, לגבי פעילותו של העסק הטעון רישיון.

10. המלומד **גרוסקופף** מבהיר כי העובדה שרק אחד הצדדים להסכם הפר חובה חוקית שמוטלת עליו, "**אין בה כדי למנוע את סיווגו של ההסכם כחוזה פסול**" (שם, בעמ' 487; כדוגמה לפסיקה כזאת מצייין פרופ. **גרוסקופף** את עניין **אדרי** שנזכר לעיל).

לגבי המקרים של העדר רישיון הדרוש על פי החוק, מבחין פרופ. **גרוסקופף** בין מקרים שבהם מדובר בעבירה "טכנית" לבין מקרים אחרים. העדר רישיון מסיבה "טכנית" הוא, למשל, כאשר התוקף העיתי של הרישיון פג, ובעליו לא שילם את אגרת חידושו, או כאשר יש רישיון, אך בוצעה פעולה בשבת או בחג, מבלי שניתן היתר מיוחד לבצעה בימי המנוחה. במקרים אלה סבור פרופ. **גרוסקופף** כי אין לראות את החוזה כבטל. לעומת זאת, במקרה של פעולה ללא רישיון, כיוון שלא ניתן לעסק הרישיון הדרוש על פי החוק - אזי יש לראות את החוזה כבלתי חוקי וכבטל, על פי סעיף 30 לחוק החוזים (**פרידמן-כהן**, שם, בעמ' 510 - 511).

במקום אחר בספרם של המלומדים **פרידמן-כהן** (בעמ' 51) נאמר כי כאשר אי החוקיות היא מצד אחד הצדדים בלבד - כמו במקרה דנן, מצד הספק שהיא התובעת - אזי לא יוכל אותו צד לתבוע על סמך ההסכם (בהיותו בטל, לפי סעיף 30 לחוק החוזים), למעט סעדים שיוכל לבקש, במקרים המתאימים, על פי סעיף 31 לחוק החוזים.

באחדים מפסקי הדין, שדנו באופן יישומו של סעיף 30 לחוק החוזים, צויין ה"מתח" שבין האינטרס הציבורי-חברתי שגלום בכלל כי חוזים יש לקיים; לבין האינטרס הציבורי-חברתי בקיום הוראות הדין ובאי מתן תוקף להסכמים שנוגדים אותן (ראו דיון בסוגייה זו בעניין **אדרי** שנזכר לעיל, פ"ד מ"ו (5), 679, בעמ' 684 - 687; וכן - בג"צ 6231/92 **זגורי** נ. **בית הדין הארצי לעבודה ואח'**, פ"ד מ"ט (4), 749).

תמצית התבחין, שנקבע בעניין **זגורי**, היא כי אי החוקיות - לעניין סעיף 30 לחוק החוזים - של חוזה שנוגד דין, צריכה להיות מוכרעת על פי תכליתו של הדין שהופר.

עוד ציין כב' הנשיא **ברק**, בעניין **זגורי**, כי עם חקיקת חוק החוזים וההסדר, בסעיף 31 שלו, בדבר איזון, על פי שיקולי צדק, בין נזקיהם של הצדדים - לגבי חוזה בלתי חוקי שבוטל מכוח סעיף 30 - כהה במידה מסויימת עוקצה של קביעת בטלות של חוזה, מחמת אי-חוקיות, דבר שבעבר עורר רתיעה (פס"ד **זגורי**, שם, בעמ' 771; ראו לעניין זה אף ע"א 311/78 **הוארד** נ. **מיארה**, פ"ד ל"ה (2), 505).

11. בנסיבות של ענייננו - כאשר עניין הרישיון לא הועלה בין הצדדים לפני כריתת ההסכם, אך השגתו היא מחובתה של התובעת, והתובעת כרתה את ההסכם בידיעה שאין לה רישיון - אני סבורה כי חלה החזקה שבסעיף 27 (ב) לחוק החוזים, ולפיה קבלת הרישיון היא תנאי מתלה. אני סבורה כי כשמדובר בניהול עסק של אירועים ללא רישיון, אזי תכלית החוק אינה מתיישבת עם הכרה בתקפותו של החוזה. על כן הוא בטל, על פי סעיף 30 לחוק החוזים, והתובעת אינה יכולה לאוכפו. במקרה דנן אין מקום למתן סעד חלקי לתובעת, על פי הוראות סעיף 31 לחוק החוזים, כיוון שהיא טרם החלה בביצוע החוזה. אין מחלוקת כי הנתבעת ביטלה את ההזמנה, עוד לפני השלב שבו הוזמנו הצדדים ל"טעימות", על מנת לבחור את מרכיבי התפריט. התובעת טענה כי לא הצליחה להשיג הזמנה אחרת לאותו מועד, למרות שהיה מדובר ביום ה' שהוא יום מבוקש מאד בענף האירועים. הנתבעת כופרת בטענה זו וטוענת כי התובעת לא המציאה את יומן העסק או כל ראייה אחרת, מעבר לטענה בעלמא, לכך שלא הצליחה לקבל הזמנה אחרת לאותו מועד.

ואמנם, תביעתה של התובעת מבוססת על סעיף הפיצוי המוסכם (ללא הוכחת נזק).

משהגעת למסקנה כי בשל העדר רישיון כחוק, דין החוזה בטלות, על פי סעיף 30 לחוק החוזים, אזי אין התובעת יכולה לתבוע סעד על פי סעיף הפיצויים המוסכמים שבחוזה. התובעת לא הוכיחה כי נגרם לה נזק, אשר מצדיק סעד של השבה או חיוב, על פי סעיף 31 לחוק החוזים, מה גם שנותר בידה סכום המקדמה בסך 10,000 ₪ ששולם על ידי יסיאן.

12. על פי האמור, אני דוחה את התביעה.

החלטתי שלא לחייב את התובעת בהוצאות, כיוון שדחיתי את הגירסה **העובדתית**, שעליה נשענה הגנתה של הנתבעת, וכיוון שהטעם **המשפטי** לדחיית התביעה לא נטען מלכתחילה על ידי הנתבעת.

13. **המזכירות תשלח את פסק הדין לב"כ הצדדים.**

ניתן היום י"ט בסיון, תשס"ח (22 ביוני 2008) בהעדר הצדדים.
זכות ערעור לביהמ"ש המחוזי תוך 45 יום.

יעל קלוגמן, שופטת